

Cornel Vader van het Leger des Heils over mondhygiëne

‘Mondhygiëne is voor onze doelgroep ontzettend hard nodig’

Zelfbeeld, eigenwaarde en decorum. Dat zijn de termen die directievoorzitter Cornel Vader gebruikt als hij het heeft over mondgezondheid van mensen die met behulp van het Leger des Heils hun leven weer op de rails willen krijgen. De organisatie helpt mensen op straat, in opvangcentra en in instellingen.

Tekst **Reinier van de Vrie, m.m.v. Ira van Eelen** Fotografie **Suzanne Blanchard**

Cornel Vader (59)

Cornel Vader volgde de sociale academie in Breda en studeerde andragologie in Leiden. Daarna volgde een lange carrière bij het Leger des Heils, van maatschappelijk werker reclassering, hoofd stafdeling Markt en kwaliteit (research en development), regiodirecteur in Noord-Nederland tot aan voorzitter Stichtingsdirectie. Deze professionele stichting stuurt de welzijns- en gezondheidszorg, jeugdbescherming en reclassering aan in

alle Nederlandse gemeenten. Samen met een collega-bestuurder heeft hij in twaalf regionale instellingen 6500 mensen onder zich, waaronder bijvoorbeeld orthopedagogen, groepsleiders, verzorgenden, opbouw- en buurtwerkers, maar ook accountants. Vader is dus niet verantwoordelijk voor kledinginzameling (Reshare), de kerkelijke tak, fondsenwerving of nalatenschappen, andere onderdelen van de organisatie. Het Leger des Heils heeft een naamsbekendheid van maar liefst 98 procent.

Bij het Leger des Heils zou je niet direct verwachten dat het zich ook met mondgezondheid bezighoudt...

“Jaarlijks komen zo’n 37.000 mensen die op meerdere fronten in het leven zijn gestrand in aanraking met ons. Ze zitten in de schulden en zijn alles kwijt: huis, relaties en werk. Sommigen hebben misstappen begaan en zijn in detentie geweest, komen uit de psychiatrie of hebben verstandelijke beperkingen of zijn verslaafd. Echt mensen aan de rand van de samenleving. Behalve ontredde en wanhoop is er ook sprake van fysieke verwaarlozing en decorumverlies. Ze voelen zich niet gezond en fit. Dat is ook goed zichtbaar, persoonlijke verzorging en hygiëne zijn vaak in de loop van langere tijd versloft geraakt en niet belangrijk meer. Ze zien het nut niet meer, hebben de mogelijkheden niet en worden er niet op aangesproken. Misschien wel de helft kampt ook met mondhygiëneproblemen. Zo zijn ze op straat te vinden of komen ze bij onze laagdrempelige (inloop)centra terecht. We zijn het laatste station. Problemen oplossen kunnen ze niet meer met hun omgeving en zeker niet zelf. Wij bieden bed, brood, douche, een luiste-

rend oor en proberen dingen te regelen. De administratie op orde, schulden in kaart, weer een beetje dagen-nachtritme, iets om te doen... Om toch weer een klein beetje de draad van het leven op te pakken naar begeleid of zelfstandig wonen. Dan proberen we ook weer een basisverzekering en mogelijk een aanvullende verzekering voor hen af te sluiten. In het begin moeten onze begeleiders echt pressen dat mondhygiëne belangrijk is. Want, wil je ooit iemand weer recht in de ogen kijken en kunnen lachen dan moet er wel wat gebeuren met je. Dat hoort bij zelfstandigheid en is een steeds belangrijker onderdeel van onze ‘opvoeding’ geworden. Hoe mensen eruitzien zegt iets over hun zelfbeeld en eigenwaarde. Anderen weer durven aan te spreken zonder een hand voor je mond.”

Welk soort instellingen heeft het Leger des Heils?

“We hebben in Almere, Baarn, Dordrecht, Maarssen en Rotterdam verpleeghuizen waar we samenwerken met Fresh Unieke Mondzorg. De bewoners zijn relatief jong, in Baarn ligt de gemiddelde leeftijd bijvoorbeeld rond de 55. De aandacht voor decorum, per-

soonlijke verzorging en mondhygiëne is er uitdrukkelijk. We hebben in het land ook tientallen locaties voor beschermd wonen. Onder meer ook opvang voor tienermoeders met hun kindjes. Die kunnen zichzelf prima opmaken maar als het even wat meer, verder en preciezer moet – zoals mondhygiëne – laten ze het er soms bij zitten. Dat geldt ook voor jongens in voorzieningen voor beschermd wonen.

‘Wij zijn de barometer van hoe het met de samenleving gaat’

Die zijn vaak verstandelijk beperkt en in een delinquente omgeving geraakt. Twintigers die hun haar wel achterover kunnen kammen en overweg kunnen met een scooter, maar hun hygiëne veronachtzamen. Dus op tientallen locaties is aandacht voor tandheelkunde en mondhygiëne ontzettend hard nodig. Verslaving en gebrek aan mondhygiëne horen ook bij elkaar. Langdurige verslaving ondermijnt je gebit.”

Wat zijn de doelstellingen op het gebied van mondgezondheid?

“Als onderdeel van het decorum, zelfbeeld en de eigenwaarde weer leren zich goed te verzorgen. Dat is vaak een opvoeding van lange adem. Als het langdurig misgaat in iemands leven duurt het ook weer lang voordat het weer op de rails staat. Met heel veel geduld, aandacht en respect proberen wij met onze programma’s steeds een stapje verder te komen voor de deelnemers. Wij noemen hen bewust zo, de term cliënten geeft namelijk een afhankelijkheidsrelatie aan. We willen dat ze gaan ervaren dat het belangrijk is om je beter te voelen en dat je daarvoor anders moet eten, andere kleren aan moet trekken, je moet wassen en je tanden poetsen.”

Hoe werken jullie samen met professionele organisaties als Fresh Unieke Mondzorg?

“Hygiëne is altijd al wel onderdeel van de begeleiding geweest, zeker in de 2,5 duizend gezinnen die onder onze (voogdij)toezicht staan. In tehuizen is het echter nog niet zo lang gebruikelijk om expliciet aandacht te hebben voor mondhygiëne. Maar dat is wel belangrijk. Door de samenwerking met bijvoorbeeld Fresh Unieke Mondzorg merken we dat dit onderwerp sterker op het netvlies van onze maatschappelijk werkers en begeleiders in het hele land komt te staan.”

Wanneer is dat besef gekomen?

“In de grote steden is er al een aantal jaren aandacht voor onverzekerden en voor verslaafden met slechte gebitten en veel cariës. Daarvoor hebben we contact met goedwillende tandartsen of tandartsen in opleiding die deelnemers behandelen. Mede dankzij voormalig minister Schippers hebben nu meer mensen een basisverzekering, omdat er op een andere manier met de wanbetalersregeling wordt omgegaan. De aandacht voor mondhygiëne en preventie is echter nog maar een paar jaar. We hebben niet de middelen om in verpleeghuizen behandelkamers in te richten. We krijgen onze deelnemers ook niet naar reguliere mondzorgpraktijken. Ze kwamen al niet en gaan ook niet. Fresh Unieke Mondzorg komt met mobiel materiaal in de tehuizen zelf. We houden van dat soort praktische oplossingen. Wat je dan voor elkaar krijgt, is honderd keer beter dan wat het was. Ze leggen met een praatje eerst contact en breken het ijs. Dat neemt al angst weg. Veel deelnemers hebben namelijk nog de bus van de schooltandarts in herinnering. Ze merken dat het kennelijk ook anders kan. Dan ontstaat er iets van: ‘Als jij durft, durf ik ook.’ Dat is fantastisch. Maar bij tandheelkundige zorg moet er nog iets meer gebeuren, er moet ook aan preventie worden gedaan. Zo is die samenwerking met tandartsen en mondhygiënist van Fresh Unieke Mondzorg ontstaan. En daar ben ik hartgrondig voorstander van.”

De verzorgden in jullie instellingen kunnen een belangrijke bijdrage leveren...

“Natuurlijk, maar ze moeten dan wel weten hoe het moet en waar ze op moeten letten. Verzorgenden hebben ergens in hun opleiding wel een module mondhygiëne gehad, maar dat was mondjesmaat. Daar kan wel wat in verbeterd worden. Ze brengen het contact tot stand en weten hoe je met deze mensen moet omgaan. Maar scholing op het gebied van mondhygiëne voor onze verzorgenden en begeleiders is hard nodig. Daarnaast willen we aandacht voor mondhygiëne ook uitrollen naar beschermd wonen en opvangcentra.”

Welke rol zouden mondhygiënist specifiek kunnen spelen?

“Je moet er wel sjeu in hebben om met onze deelnemers om te gaan. Je moet contact leggen met mensen die aanvankelijk eigenlijk niet op je boodschap zitten te wachten. Als je van die mensen houdt, kan het hartstikke leuk zijn. Je moet ook flexibel en creatief zijn, want het gaat niet altijd precies volgens de regeltjes, terwijl er wel wat moet gebeuren. Een goed contact tussen een mondhygiënist en de begeleiding moet ook bijna vanzelfsprekend gaan.”

Kunnen mondhygiënist zo bij het Leger des Heils aankloppen?

“We hebben nu een samenwerkingsrelatie met Fresh Unieke Mondzorg die we over het hele land willen uitspreiden. Onze managers en begeleiders hebben daar contact mee. Ik denk dus dat dit het beste via Fresh kan.”

De leus van het Leger des Heils is – al 125 jaar – ‘Doen wat we geloven!’ Hoe is dat van toepassing op mondhygiëne?

“Wij geloven dat er voor ieder mens een plek en perspectief is. Niet eigen schuld, dikke bult en zoek het zelf uit. Sommige mensen lukt het – door allerlei omstandigheden – gewoon niet om helemaal verantwoordelijk te zijn voor hun leven. Zij moeten ook tot hun recht kunnen komen, een wenkend perspectief hebben. Ze doen aan veel dingen niet meer, zoals tandheelkundige zorg, die voor ons normaal zijn. Met wat steun proberen we ze weer voor eigen lijf en leden te laten zorgen. Daar geloven we in, maar als organisatie moeten we dan ook daadwerkelijk Doen! Al dan niet met samenwerkingspartners.”

In hoeverre is zorg vermengd met geloofsovertuiging?

“Nederland kent scheiding van kerk en staat. Dat is, denk ik, heel gezond. We nemen er afstand van om op mensen die in een afhankelijkheidsituatie zitten in te praten op hun ziel. We komen wel uit een geschiedenis van koppelverkoop, maar dat is niet meer aan de orde. We krijgen giften en nalatenschappen, maar voor het belangrijkste deel overheidssubsidies. Er wordt in Nederland – terecht – heel scherp op toegezien dat die vermenging er niet is. De drive van waaruit we werken is heel duidelijk vanuit het evangelie, de boodschap vanuit de Bijbel. Daar staan we voor en dat inspireert ons. Voor die 37.000 mensen die op ons pad komen zijn we er gewoon, vanuit de opvatting dat we wat moeten doen. We gaan nog steeds naar bruggen, viaducten, bosjes en kraakpanden. Gewoon eropaf met een soepbus.”

Zorgverleners en zakelijke partners hoeven niet vanuit een christelijke geloofsovertuiging te handelen?

“Nee, we doen zaken met heel veel soorten partners.”

Wat wordt uw belangrijkste boodschap op het congres ‘Gewoon Unieke Mondzorg’ waar u gaat spreken?

“Werk je nou van binnen naar buiten of van buiten naar binnen? Gaan we de samenleving veranderen of maak je de omstandigheden anders? Wij werken vooral van binnen naar buiten en beginnen bij de mens zelf. Een van de aangrijpingspunten is het zelfbeeld, het geloof in jezelf. Je zelfbeeld en hoe anderen naar je kijken zijn de motor van hernieuwing en herstel. Mensen moeten weer durven, bijvoorbeeld hardop lachen. Eigenwaarde is cruciaal. Weten dat je er mag zijn.” ■

Congres Gewoon Unieke Mondzorg

Op vrijdag 21 september organiseert Fresh Unieke Mondzorg, met medewerking van het Leger des Heils in het 50/50 Hotel Belmont in Ede een congres over mondzorg aan ouderen, mensen met een verstandelijke beperking en psychiatrische patiënten die in een tehuis wonen. Dit congres is gericht op bestuurders, managers, begeleiders, zorgverleners als verzorgenden, verpleegkundigen, tandartsen, mondhygiënist, tandprotheticen en anderen die verantwoordelijk zijn voor mondzorg aan kwetsbare groepen. Informatie: www.gewoonuniekemondzorg.nl, 085-0434806 of info@freshuniekemondzorg.nl